

Sygn. akt IV CSK 563/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa Blandyny Z.

przeciwko Maurycemu Z.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 20 maja 2011 r.,

skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 1 czerwca 2010 r., ,

- 1) oddała skargę kasacyjną;
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Blandyna Z. wniosła o uzgodnienie treści księgi wieczystej Kw nr /.../ prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej działkę nr 50 w S. z rzeczywistym stanem prawnym poprzez nakazanie wpisania w dziale II tej księgi Blandyny Z. w całości w miejsce wpisu prawa własności na rzecz Blandyny Zając w $\frac{3}{4}$ części i Maurycego Z. w $\frac{1}{4}$ części.

Maurycy Z. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 25 lutego 2010 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo i zniósł wzajemnie koszty procesu między stronami, a apelacja powódki od tego orzeczenia została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego z 1 czerwca 2010 r.

Za podstawę rozstrzygnięcia Sądy obu instancji przyjęły ustalenie, że w dziale II księgi wieczystej Kw nr /.../ jako współwłaściciele działki nr 50 położonej w S. wpisani są Blandyna Z. w $\frac{3}{4}$ części i Maurycy Z. w $\frac{1}{4}$ części. Podstawę wpisu prawa własności na ich rzecz stanowiła decyzja Zarządu Miasta S. z 17 grudnia 1999 r., na mocy której nastąpiło przekształcenie prawa użytkowania wieczystego przysługującego Blandynie Z. w $\frac{3}{4}$ częściach i Maurycemu Z. w $\frac{1}{4}$ części w prawo własności, wydana na wniosek Blandyny Z. i Maurycego Z. złożony 4 listopada 1999 r.

Poprzednio nieruchomość objęta tą księgą i stanowiąca działkę nr 50 była przedmiot wieczystego użytkowania małżonków Blandyny Z. i Jerzego Z. Postanowieniem z 10 listopada 1978 r., Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po Jerzym Z. nabyła w całości żona Blandyna Z.

Postanowieniem z 17 maja 1979 r., Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po Jerzym Z. na podstawie ustawy nabyli żona Blandyna Z. i syn Maurycy Z. w częściach po $\frac{1}{2}$. To postanowienie stało się podstawą ujawnienia w księdze wieczystej prawa użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiącej działkę nr 50 na rzecz obu stron w udziałach $\frac{3}{4}$ i $\frac{1}{4}$.

Powódka wystąpiła 20 kwietnia 2004 r. o wpisanie w dziale II księgi wieczystej Kw nr /.../ prawa własności nieruchomości stanowiącej działkę nr 50 w całości na jej rzecz, a to na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego z 10

listopada 1978 r. Wniosek ten został oddalony postanowieniem Sądu Rejonowego z 6 czerwca 2004 r.

Postanowieniem z 14 maja 2008 r., wydanym na wniosek prokuratora Sąd Rejonowy uchylił w całości postanowienie z 17 maja 1979 r., i w związku z tym powódka 24 czerwca 2008 r. ponownie wniosła o wpisanie jej w dziale II księgi wieczystej jako jedyne go właściciela nieruchomości. Sąd Rejonowy oddalił ten wniosek.

Decyzją z 21 kwietnia 2009 r., nr 140/2009, Burmistrz Gminy S. stwierdził, że ostateczna decyzja z 17 grudnia 1999 r. orzekająca o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiącej działkę nr 50 w S. w prawo własności została wydana z naruszeniem art. 2 ust. 1 ustawy z 4 września 1997 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności (Dz. U. Nr 123, poz. 781 ze zm.) oraz z naruszeniem art. 28 k.p.a. Decyzja nie została uchylona z uwagi na upływ terminu, o jakim mowa w art. 146 § 1 k.p.a. w zw. z art. 145 § 1 pkt 8 k.p.a.

Sąd Rejonowy wskazał, że w dacie wydania decyzji z 17 grudnia 1999 r. istniały dwa postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po Jerzym Z. o różnej treści, przy czym oba postępowania spadkowe toczyły się z udziałem i na wniosek powódki. Podstawą nabycia prawa własności nieruchomości stanowiącej działkę nr 50 w S. przez obie strony postępowania była decyzja o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego tej nieruchomości w prawo własności, a skoro decyzja ta pozostaje w obrocie prawnym, to powództwo zgłoszone na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.; dalej u.k.w.h.) nie może być uwzględnienie.

Sąd Okręgowy zaakceptował ocenę prawną sprawy dokonaną przez Sąd Rejonowy i nadto wskazał, że usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym musi polegać na doprowadzeniu wpisów w księdze do rzeczywistego, a więc aktualnego w dacie orzekania, stanu prawnego. Ciężar dowodu, że rzeczywisty stan prawny nieruchomości jest inny niż ujawniony w księdze wieczystej, spoczywa na powódce. Powódka nie wykazała, iż stan wpisów w dziale II księgi wieczystej nr KW /.../, jest niezgodny ze stanem rzeczywistym. Wpis powódki i pozwanego jako

współwłaścicieli nieruchomości został dokonany na podstawie ostatecznej decyzji administracyjnej, która nie została wyeliminowana z obrotu prawnego, a sąd w postępowaniu wieczystoksięgowym jest związany decyzją administracyjną, chyba że istnieją podstawy do jej uznania za akt nieistniejący.

Za bezzasadne uznał Sąd Okręgowy zarzuty naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisów art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 Konstytucji RP oraz art. 64 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji RP w związku z art. 146 § 1 w zw. z art. 145 § 1 pkt 8 k.p.a. oraz podkreślił, że powódka sama, świadomie doprowadziła do wydania w 1978 i 1979 r. dwóch odmiennej treści postanowień o stwierdzeniu spadku po jej mężu. Na jej i pozwanego wniosek wydana została decyzja stanowiąca podstawę wpisu w księdze wieczystej, której powódka przez szereg lat nie kwestionowała i w efekcie jej bierności obecnie decyzja nie może być wyeliminowana z obrotu prawnego.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z 1 czerwca 2010 r. wniosła powódka i – w ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. - zarzuciła, że orzeczenie to zapadło z naruszeniem prawa materialnego, to jest: - art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP w zw. z art. 146 § 1 w zw. z art. 145 § 1 pkt 8 k.p.a. przez jego niewłaściwe zastosowanie i wydanie wyroku w oparciu o decyzję administracyjną wydaną z naruszeniem prawa, a przy tym naruszającą prawo własności i prawo dziedziczenia powódki poprzez pozostawienie jako współwłaściciela przedmiotowej nieruchomości w S. w $\frac{1}{4}$ części pozwanego, który nie jest spadkobiercą Jerzego Z., a to oznacza dyskryminację powódki jako osoby posiadającej prawo własności ze względu na źródło uzyskania uprawnienia (na podstawie decyzji administracyjnej); - art. 8 ust. 2 w zw. z art. 178 ust. 1 w zw. z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na pominięciu przepisów Konstytucji RP o ochronie prawa własności i prawa dziedziczenia, mimo obowiązku bezpośredniego zastosowania przepisów Konstytucji RP, z jednoczesnym uwzględnieniem przy ustalaniu rzeczywistego stanu prawnego decyzji administracyjnej wydanej z naruszeniem prawa, naruszającej prawo własności i prawo dziedziczenia powódki, podczas gdy Sąd Okręgowy zobowiązany był do bezpośredniego zastosowania przepisów Konstytucji RP, a związany był tylko Konstytucją i ustawami, a nie decyzją administracyjną; - art. 10 ust. 1 u.k.w.h. w zw.

z art. 8 ust. 2 Konstytucji RP przez jego błędną wykładnię, polegającą na ustaleniu rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości wyłącznie w oparciu o decyzję administracyjną wydaną z naruszeniem prawa z jednoczesnym pominięciem przepisów Konstytucji RP o ochronie prawa własności i prawa dziedziczenia, skutkujące nieusunięciem niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym, podczas gdy rzeczywisty stan prawny oznacza stan prawny wynikający wprost z Konstytucji RP, a nie z decyzji administracyjnej wydanej z naruszeniem prawa.

W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżąca zarzuciła, że wyrok Sądu Okręgowego zapadł z naruszeniem art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 Konstytucji RP, poprzez faktyczne pominięcie skutków prawnych prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego z 10 listopada 1978 r., i prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 14 maja 2008 r.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie powództwa a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania względnie o uchylenie także wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Co do zasady, Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a skarżący w skardze kasacyjnej złożył wniosek o jej rozpoznanie na rozprawie (art. 398¹¹ § 1 zd. pierwsze k.p.c.). Jeśli sprawa skierowana zostanie do rozpoznania na rozprawie, to – na podstawie art. 376 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. – rozprawa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Pełnomocnik powódki, na wniosek którego sprawa została skierowana do rozpoznania na rozprawie, wniósł o jej odroczenie z uwagi na to, że choroba uniemożliwia mu stawiennictwo. Wniosek nie mógł być uwzględniony. Rozpoznanie skargi kasacyjnej nie wymaga obecności pełnomocnika strony skarżącej. Zawiadomienie o terminie rozprawy zostało doręczone pełnomocnikowi powódki ze

znacznym wyprzedzeniem, a w uzasadnieniu wniosku o odroczenie rozprawy nie podjął on nawet próby uprawdopodobnienia, że choroba uniemożliwiła mu wyznaczenie osoby, która by zastąpiła go na rozprawie.

2. Wniosek skarżącej o wystąpienie przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 193 Konstytucji RP oraz art. 3 ustawy z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności art. 146 § 1 k.p.a. z art. 64 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji RP nie mógł być uwzględniony. Z art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym wynika bowiem, że sąd może wystąpić z pytaniem prawnym do Trybunału jeżeli od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Przedmiotem rozpoznania sądów obu instancji oraz Sądu Najwyższego w związku ze skargą kasacyjną powódki była sprawa cywilna, w której powódka zmierzała do uzyskania orzeczenia uzgadniającego treść konkretnej księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym na podstawie art. 10 u.k.w.h. Sprawa ta, tak jak każda sprawa cywilna, podlegała rozpoznaniu przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy na podstawie przepisów procedury cywilnej. Sądy te nie stosują procedury uregulowanej w kodeksie postępowania administracyjnego, bo ta ustalona została dla organów administracji konkretyzujących stosunki administracyjnoprawne zgodnie z zasadami jurysdykcji administracyjnej. Artykuł 146 § 1 k.p.a., którego konstytucyjność powódka kwestionuje stosowany jest przez organy administracji w postępowaniu o wznowienie postępowania zakończonego ostateczną decyzją. Skoro przepis ten nie był stosowany przez Sądy, które rozpoznały sprawę w obu instancjach, to od odpowiedzi na zredagowane przez powódkę pytanie prawne o konstytucyjność art. 146 § 1 k.p.a. nie zależy rozpoznanie jej skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego. Artykuł 146 § 1 k.p.a. stanowił podstawę prawną decyzji Burmistrza Miasta S. z 21 kwietnia 2004 r., nr 140/09, stwierdzającej, że ostatecznej decyzji administracyjnej Zarządu S. Nr 406/99 z 17 grudnia 1999 r. nie można uchylić z uwagi na upływ terminu przewidzianego w art. 146 § 1 k.p.a. w zw. z art. 145 § 1 pkt 8 k.p.a. Decyzję tę powódka mogła skarżyć w toku instancji administracyjnej i do sądu administracyjnego. Wówczas z ewentualnym pytaniem prawnym do

Trybunału Konstytucyjnego mógłby wystąpić sąd administracyjny, gdyby uznał, że istnieją uzasadnione wątpliwości co do zgodności art. 146 § 1 k.p.a. z Konstytucją.

3. Bezzasadnie powódka zarzuca Sądowi Okręgowemu wydanie zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 Konstytucji RP. Artykuł 365 § 1 k.p.c. stanowi, że orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Związanie treścią prawomocnego orzeczenia oznacza nakaz przyjmowania przez podmioty wymienione w art. 365 § 1 k.p.c., że w objętej orzeczeniem sytuacji faktycznej stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z sentencji wiążącego orzeczenia. Zastosowanie art. 365 § 1 k.p.c. do postanowienia Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy z 10 listopada 1978 r., po uchyleniu postanowienia Sądu Rejonowego z 17 maja 1979 r., sprawia, że za spadkobiercę Jerzego Z. należy uznawać powódkę. Tak też oceniały status powódki Sądy obu instancji orzekające w niniejszej sprawie. Okoliczność ta sama w sobie nie wystarcza jednak dla wydania rozstrzygnięcia uwzględniającego żądanie pozwu. W skład spadku po Jerzym Z. wchodził bowiem wynoszący $\frac{1}{2}$ udział w użytkowaniu wieczystym nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr /.../, nie zaś prawo własności tej nieruchomości. Przedmiotem dziedziczenia po Jerzym Z. było inne rodzajowo prawo niż to, którego ujawnienia w księdze wieczystej na swoją rzecz żąda powódka. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego i powstanie na rzecz dotychczasowego użytkownika wieczystego prawa własności nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr /.../ nastąpiło na podstawie innych doniosłych prawnie zdarzeń niż spadek po Jerzym Z. Powyższe oznacza, że dla uwzględnienia żądania pozwu nie wystarczy ustalenie, że powódka jest spadkobiercą Jerzego Z.

Prawo użytkowania wieczystego, które dotyczyło nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr /.../ zostało przekształcone przez Zarząd Miasta S. w prawo własności na rzecz dotychczasowych jej użytkowników wieczystych decyzją administracyjną z 17 grudnia 1999 r., wydaną na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z 4 września 1997 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności (Dz. U. Nr 123, poz. 781 ze

zm.). Krąg stron postępowania administracyjnego, a w konsekwencji także osób, na rzecz których przekształcenie nastąpiło, został wyznaczony przez organ administracji zgodnie z treścią aktualnego wówczas wpisu o prawie użytkowania wieczystego w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości. Postępowanie zostało wszczęte na wniosek powódki. Powódka wiedziała jaki jest stan wpisów w księdze wieczystej oraz że wpis użytkowania wieczystego także na rzecz jej syna nastąpił na podstawie postanowienia stwierdzającego nabycie spadku po Jerzym Z., wydanego 17 maja 1979 r. w postępowaniu prowadzonym z jej udziałem, w warunkach, gdy już wcześniej zapadło na jej wniosek postanowienie z 10 listopada 1978 r., zgodnie z którym tylko ona miała status spadkobiercy Jerzego Z.

Skoro ustawodawca oddał organom administracji kompetencje do orzekania o przekształceniu użytkowania wieczystego w prawo własności, to wydawane przez te organy decyzje muszą być respektowane przez inne organy państwowe, w tym i sądy powszechne. Wymaga tego art. 7 i 10 Konstytucji RP, ale i art. 16 ust. 1 k.p.a., stosownie do którego ostateczna decyzja administracyjna może być wyeliminowana z obrotu prawnego tylko przez uprawniony organ w przewidzianym prawem postępowaniu. Za ugruntowany w orzecznictwie trzeba uznać pogląd wyrażony m.in. w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 9 października 2007 r., III CZP 46/07, (OSNC 2008, nr 3, poz. 30), że w sprawie o uzgodnienie z rzeczywistym stanem prawnym stanu prawnego nieruchomości, ujawnionego w księdze wieczystej na podstawie ostatecznej decyzji administracyjnej, sąd jest związany tą decyzją i dopóki nie zostanie ona wyeliminowana z obrotu prawnego przez właściwy organ administracyjny lub sąd administracyjny, dopóty sąd powszechny nie jest władny kwestionować stanu prawnego kreowanego przez jej wydanie. Odmiennych wniosków nie uzasadnia zasada niezawisłości sędziowskiej wyrażona w powoływanym przez powódkę w skardze kasacyjnej art. 178 Konstytucji RP, bowiem sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w warunkach niezawisłości nie oznacza, że sędzia może nie respektować zasady działania na podstawie i w granicach prawa oraz podziału władzy (art. 7 i 10 Konstytucji RP), a nadto przepisów ustawowych gwarantujących trwałość decyzji administracyjnych (art. 16 k.p.a.).

Nie sposób jest też uznać, by sądy orzekające w sprawie naruszyły art. 8 ust. 2 Konstytucji RP i art. 64 Konstytucji RP. W art. 64 Konstytucji RP ustawodawca zadeklarował możliwość posiadania prawa własności i innych praw majątkowych oraz równą dla wszystkich ochronę tych praw. Prawo własności powódki, którego przedmiotem jest udział wynoszący $\frac{1}{2}$ część nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr /.../ nie ma źródła w Konstytucji RP, lecz w decyzji administracyjnej, którą orzeczono o przekształceniu przysługującego powódce prawa współużytkowania wieczystego tej nieruchomości (zgodnie ze stanem wpisów w księdze wieczystej w dacie wydania decyzji) we współwłasność. Decyzja, która stanowiła podstawę wpisu do księgi wieczystej nie może być uchylona w postępowaniu administracyjnym z uwagi na upływ czasu (art. 146 § 1 k.p.a. w zw. z art. 145 § 1 pkt 8 k.p.a.), a powódka nie powoływała się na późniejsze niż wydanie decyzji z 17 grudnia 1999 r. zdarzenie, które by prowadziło do przejścia na jej rzecz prawa własności nieruchomości objętej księgą wieczystą.

Skoro skarga kasacyjna okazała się bezzasadna, to na podstawie art. 398¹³ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.